

Életművek, példaképek Jászapátin

10 éves a Jászapáti a Mi városunk Alapítvány

Kedves Olvasó!

A „Jászapáti a Mi Városunk” Alapítvány nevében szeretettel köszöntjük Önt!

Ebben a kiadványban arra törekszünk, hogy az elődeink gyűjtőmunkája során felhalmozott szellemi és tárgyi örökséget a szélesebb közönség számára megismerhetővé tegyük, továbbá megőrizzük az utókor számára.

Alapítványunk 10 éve jött létre azzal a nemes szándékkal, hogy tevékenységünkkel hozzájáruljunk a város külső és belső értékeinek feltárásában, népszerűsítésében.

Sok önszerveződés által létrejött civil szervezethez hasonlóan alapítványunk célja is az, hogy városunk élhető, sőt vonzó legyen az itt élő, illetve elszármazott emberek és minden érdeklődő számára.

A kiadványunkban bemutatott Bagi Imre tanár úr ruhaipari és kézműipari gyűjteménye egy élet munkájának az utókor számára összegyűjtött emlékei. Életének, munkásságának nagy része persze örökre rejtve marad, hisz mindent nem lehet továbbadni. Ugyanakkor ami ebben a kiállításban láthatóvá tehető, nagy kincs számunkra, és remélhetőleg az utókor számára is az marad. Az értékmegőrzésben kiemelkedő szerepe van Imre bácsi fogadott unokájának, Laczkóné Agócs Csillának, aki a gyűjteményt felajánlotta bemutatásra a városnak.

Imre bácsi szellemi hagyatéka, értékalkotó tevékenysége tovább él a tanítványai által, akiknek a munkájában, életszemléletében fellelhetőek ezek az értékek. Az pedig külön szerencse, ha a tanítványok között lelkes és nagy szaktudású pedagógusok vannak, akik tovább gyarapítják és terjesztik a tudást. Mindennek köszönhetően évtizedeken keresztül magas színvonalú műhelymunka valósulhatott meg a jászapáti szakképző intézményben, amelynek részleteit jelen kiadványunk mutatja be.

Külön köszönet illeti az intézmény tanárait, oktatóit: Nyitrai Bélánét és Gazsi Andrásné, akik Imre bácsi gyűjteményéből berendezték, saját gyűjtésükkel kiegészítették és szakmailag is támogatták a Dósa-kúriában látható kiállítást. Jelen kiállításunk másik főszereplője Gulyás Piroska, aki évtizedeken keresztül fényképen örökítette meg a városunk életéről szóló eseményeket, épületeket, építkezéseket, és ragadott meg olyan életképet, amely az utókor számára hiteles kordokumentumként szolgálhat.

Gulyás Piroska anyagai között található az 1950-es évekből származó iskolai füzetek, könyvek, az 1960-1970-es évek nyelvművelő rádiós műsorokban való részvételének levelezései, fotói. Így maradtak meg a Péchy Blankáról és Grétsy Lászlóról készült felvételek, a velük folytatott levelezés, illetve a Rác Aladár özvegyével való kapcsolat emlékei is.

A Piroska által rendelkezésünkre bocsátott anyagok rendezésében, bemutatásában nagy segítségünkre voltak a Vándorffy János Honismereti Szakkör tagjai: Barta István, Mihályi János és neje, Tajti Ferenc és neje, Borbás Ferencné, Ivanics Jánosné. Nagy szeretettel és lelkesen készítették a kiállítást

Kiadó: Jászapáti a Mi Városunk Alapítvány

5130 Jászapáti, Petőfi S. u. 90.

Fotók: Puyau Dániel

Szerkesztő: Borics László

Első borító: Törökné Rusvay Mária

Hátsó borító: Báthorné Major Blanka

A kiállítás rendezésében közreműködtek:

Nyitrai Béláné

Gazsi Andrásné

Vándorffy János Honismereti Szakkör tagjai

mindannyiunk öröme, emlékezve a régmúltra és közelmúltra, felelevenítve a személyes élményeket is.

A fiatalabb korosztályt is sikerült bevonni a munkába, dr. Nagy-István Ildikó kreatív ötletei, nyelvészeti tudománya és szépírása nagy segítségünkre van a mai napig is.

Alapítványunknak továbbra is célja, hogy feltárja és közkinccsá tegye azokat az értékeket, amelyek a helyi kultúra továbbélését segítik, hiszen köztudott, hogy az előző korok kultúrájának ismerete, identitásunk nélkülözhetetlen eleme. Ezen célok megvalósítása lehetővé teszi, hogy alkotóközösségek jöjjenek létre, éppúgy, mint a jelen kiállításunk esetében.

Alapítványunk ebben az együttműködésben látja a jövőt.

Amennyiben szeretnének bővebben tájékozódni a tevékenységünkről, szeretettel várjuk az érdeklődőket. Elérhetőségünk: www.jaszapatiamivarosunk.hu, tel: 06/30/9554989.

Minden kedves olvasónak kellemes időtöltést és jó egészséget kívánunk!

A Jászapáti a Mi Városunk Alapítvány kuratóriuma:

KalmárRozália,
Kalmárné Nagyistván Erika,
Farkas Ferenc

Az Alapítvány tevékenysége 2012 - 2022

Ebben az évben 10 éves múltat tekinthetünk vissza. Mint minden szervezet életében, itt is voltak küzdelmesebb és kiegyensúlyozottabb időszakok, hétköznapok és ünnepek. Ugyanakkor összegezve az eredményeket elmondhatjuk, hogy tettünk a közösségért, az emberekért és azon cél felé haladunk az úton, amit az alapítvány megalakulásakor kitűztünk.

Lássuk tehát a kezdetektől napjainkig!

Jászapáti város társadalmi átrendeződése, az emberi kapcsolatokban rejlő lehetőségek változása (meghatározó, aktív tagok előregedése, elhalálása) miatt a Jászapáti Városvédő és Szépítő Egyesület működése 2004-ben megszűnt. Az idő múlásával a városunkat szerető, a városért tenni tudó és főképpen akaró emberek mégiscsak „összesodródtak” és megalakítottuk a „Jászapáti a Mi Városunk” Alapítványt. Az alapítvány célkitűzései és szellemisége nagymértékben egybeesnek a volt egyesületével.

A „Jászapáti a Mi Városunk” Alapítvány célja a Jászapáti várost magukénak érző, érte tenni akaró emberek összefogására, az emberi kapcsolatokban rejlő lehetőségek kiaknázására irányul. Kapcsolatot keres a valaha Jászapáti

tanult, illetve élt, innen elszármazott emberekkel is. Céljai között szerepel lehetővé, szerethetővé tenni Jászapáti, ezáltal elősegíteni az otthonteremtéshez, megélhetéshez szükséges munkahelyek létrehozását, a fiatalok helyben maradását. Az Alapítvány – ahogyan eddigi tevékenységünkéből is látható – kezdeményező szerepet kíván betölteni a Jászapáti népszerűsítő társadalmi és kulturális események létrehozásában, a már meglévők ápolásában.

Az ismertetőnket cselekvési területenként állítottuk össze.

Pályázatok

Tevékenységünk anyagi alapja részben adományokból, a nagyobbik hányada pályázati forrásokból származik. Az első nagyobb pályázatunk a „Gyermekek a mezőgazdaságban” címmel megvalósult projekt volt.

Amint az alapszabályban is megfogalmazódik: az Alapítvány kezdeményező kíván lenni az olyan, fiatalokat célzó, Jászapáti népszerűsítő társadalmi és kulturális események létrehozásában, melyek összhangban vannak a kitűzött célokkal.

A második nagyobb projekt, amelyben részt vettünk, a TOP-5.1.2-15-JN1-2016-000009 sz. „Foglalkoztatási együttműködések Jászapáti Járásban” pályázat, amely 2017-től 2020-ig tartott. A projektben alapítványunk öt fő szakalkalmazott közreműködésével részt vett a koordinálási, felkészítési feladatokban, foglalkoztatásokat tartott és szervezett, melynek célja a munkanélküliek, álláskereső munkaező-piaci integrálása. Mintegy 210 személyt sikerült bevonni a programba a másik két konzorciumi taggal együttműködve.

„Gyermekek a mezőgazdaságban” - látogatás a Mátra Múzeumban

„Gyermekek a mezőgazdaságban” projekt:
látogatás a Mátra Múzeumban és a Szent István Egyetem tanbázisán

Együttműködő partnerként több nagyobb projektben is részt vettünk:

- A „Jászapáti Városközpont integrált fejlesztése” projekt keretében mini projekt támogatására kapott összegből finanszíroztuk az első „Jászapáti legszebb virágos utcája” rendezvényt, amelynek eredményeként a lakosság aktív közreműködésével sok utca megszépült.
- Az EFOP 1.5.3-16 „Humán szolgáltatások fejlesztése a Jászapáti Járásban” projektben egy, az alapítvány által megbízási jogviszonyban foglalkoztatott szakember kapcsolódott be a rendezvények szervezésébe, lebonyolításába.

Eddig négy alkalommal pályáztunk a Nemzeti Együttműködési Alap Bethlen Gábor Alapkezelő támogatására.

A pályázaton elnyert forrásból finanszíroztuk a városban és a külterületen lévő határjelző keresztek és szobrok rendszeres és szakszerű felújítását.

A Pájer Antal Művelődési Házban a Puyau Dániel, fotográfus alkotásaiból állandó kiállítást rendeztünk, amely a város épített és természeti értékeit mutatja be.

Pályázati finanszírozással nyújtottunk anyagi segítséget a Temetőben lévő IX. Stáció teljes felújításához.

A Nemzeti Együttműködési Alap Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt támogatásával jelentős pályázati forrásokhoz sikerült hozzájutni, ezekből újíttatuk fel többek között a Stációt, a város területén lévő keresztek, szobrokat. A felújításban közreműködtek a Jászsági Fiatalok Önkéntes Csoport Egyesületének tagjai.

Esküvői menet jáász népviseletbe öltözött néptáncosokkal

A Városi Könyvtár homlokzata az I. világháborús emlékműről fényképezve

Több sikeres pályázatnak köszönhetően alapítványunk közreműködésével valósult meg a történelmi és kulturális szempontból is nagy jelentőségű Embernek farkasa című, Faragó Annamária által rendezett kétrészes dokumentumfilm finanszírozása.

A pályázatok előkészítésében, összeállításában és megvalósítása során alapítványunk szakmai együttműködés keretében kapcsolatot tart a városi szervezetekkel, mint például a Gazdaságfejlesztő Kft-vel.

Közös projektjeink voltak a helyi és a Jászapáti Járás területén működő önkormányzatokkal.

Kultúra

2017. február 3-án a Jász-Nagykun-Szolnok Megyéért Baráti Egyesület kezdeményezésére, illetve alapítványunk együttműködésével a Szolnoki Aba-Novák Agóra Kulturális Központ megszervezte Somogyi Győző grafikus és festőművész Száz magyar lovas című festménysorozatának bemutatását a nagyközönség számára. A rendezvényt Borbás Ferenc jászkun főkapitány nyitotta meg és a nyitóünnepségen fellépett a Jásztánc Alapítvány két táncosa.

A szolnoki székhelyű Baráti Egyesület két tagjával meglátogattuk a művész urat Salföldön. Somogyi Győző emlékeiben és alkotásaiban is őrzi Jászapátihoz való kötődését. Anyai nagyszülei itt éltek és gyermekkorában ő is sok időt töltött a tanyájukon.

2021-ben az alapítvány Somogyi Győző részére adományozta az Elszármazottak Jászapátiért díjat.

A művész úr által a városnak ajándékozott A Magyar Szent Korona átvitele Budáról Pozsonyba 1790-ben című ötrészes alkotása (1990. tojástemperá, vászon 100x450 cm) a Pájer Antal Művelődési Házban kapott otthont.

Folyamatosan kapcsolatot tartunk olyan kulturális szervezetekkel, mint a Magyar Közlekedési Kultúráért Közalapítvány, a Magyar Emlékekért a Világban Közhasznú Egyesület, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyéért Baráti Kör Alapítvány.

A fenti szervezetek közreműködésével került megrendezésre három történelmi témájú kiállítás.

2017 márciusában a Gróf Széchenyi István Gimnázium és Szakképző Iskola főépületében kiállítást rendezett az intézmény Széchenyi emlékek nyomában címmel, amelyhez a képanyagot a Magyar Emlékekért a Világban Közhasznú Egyesület biztosította.

Az egyesület és a Jászapáti a Mi Városunk Alapítvány összefogásával zajlott március 14-én a Gimnázium főépületében a Széchenyi István életéről szóló előadás két kiváló történész, Dr. Kőrösi Mária egyetemi docens és Messik Miklós művészettörténész közreműködésével.

2018-ban a Magyar Közlekedési Kultúráért Közalapítvány támogatásával felavattuk a Községi Ház bejárata melletti falon elhelyezett Baross Gábor emléktáblát.

2022. március 31-én, Budapesten volt a díszbemutatója az Embernek farkasa című – fentebb említett – dokumentumfilmnek, amelyet az M5 csatornán vetítenek. Rendező: Faragó Annamária.

A film az egykori jászberényi ÁVH börtönben történekből kiindulva mutatja be az 1950-es évek eseményeit a szovjet internálótáborokból idehurcolt személyek és családtagjaik sorsán keresztül. Ugyanakkor korunk legégetőbb kérdésére keresi a választ: hogyan lehetne az embert visszavezetni a természettel harmóniában élő békés emberi önmagához.

Együttműködő szervezatként részt vettünk a „Szatócsbolt” projekt kiállítás részének megvalósításában. A helyi gyűjtemény összeállítása, a tárgyi és szellemi hagyatékok bemutatása nagy élmény volt minden látogató számára. Hálával tartozunk az adományozóknak, a családoknak és magánszemélyeknek, akik rendelkezésünkre bocsátották ezeket az értékeket: Szikszai Mária, Szikszai Klára, Varga Zoltán, Csécei János, Csécei Károly, Dr. Czifra György, Dr. Czifra László és sokan mások, akik elbeszéléseikkel, személyes élményeikkel és tárgyi eszközökkel hozzájárulnak a nem mindennapi gyűjtemény gyarapításához.

A megnyitó alkalmára – amely 2021. október 29-én volt – az alapítvány kiadványt jelentetett meg Régi idők boltjai címmel, emellett egy másik, Jászapáti városról készült kiadvány szerkesztési és nyomdai költségeit finanszírozta.

Közterületek, szakrális emlékek, épített örökség gondozása

2013-ban elhatároztuk, hogy az Alapítvány az akkor még épülő ravatalozó támogatására jótékonyági koncertet szervez a Jászapáti Kisboldogasszony templomban. A Mága Zoltán hegedűművész közreműködésével megtartott jótékonyági esemény volt az első, egyben bemutatkozó rendezvény. A művész úr a koncert bevételeinek teljes összegét felajánlotta a ravatalozó építésére.

Pitti Katalin művésznő, operaénekes csodálatos koncertjével járult hozzá a létesítmény megvalósításához, majd néhány év múlva a Kálvária felújítására is felajánlott egy műsort.

Az adományok gyűjtése során a lakosság összefogása, adakozási hajlandósága példaértékű volt.

A későbbiek során az adományokból elkészült az első urnafal, amely 20 db urnafülkéből áll. A bevételből még a ravatalozó belső textil dekorációját is sikerült kivitelezni.

Alapítványunk az építmény környezetében elhelyezett padokon kívül – a kültéri szertartásnál használható – 50 db összecukható széket készíttetett.

A ravatalozó átadására megjelentettük A jászapáti temető története kiadványt, melynek tartalmi részét Szikszai Mária nyugalmazott könyvtárigazgató írta, szerzői és szerkesztői munkájában részt vett Dr. Tajthy József alapítótag.

2014-ben Jászapáti kerület megrendezésre a Jások Világtalálkozója. Ez alkalmából megszerveztük a „Jászapáti legszebb virágos utcája” akciót, amelyet minden évben meghirdetünk. Szakember bevonásával több alkalommal szerveztünk kertművelés, virággondozás témakörökben előadást.

Kapcsolatok

A Jászapáti a Mi Városunk Alapítvány alapszabályában célul tűzte ki a kapcsolatok építését, ápolását a Jászapáti-ról elszármazottakkal. Közülük nagyon sokan hazajárnak rokonokhoz, barátokhoz, ismerősökhöz, részt vesznek a jelentősebb városi ünnepeken, eseményeken. Mások a tudományos, művészeti vagy bármely egyéb területen kifejtett tevékenységük, teljesítményük, ismertségük által jó hírnevet szereznek szülőhelyüknek. Vannak, akik ismertségük segítségével tudják az itt élő embereket segíteni ügyeik intézésében, élethelyzetük vagy egészségi állapotuk javítása érdekében.

A kitüntetettek névsora időrendi sorrendben:

2015. Nagy Jánosné Ádám Piroska

Jászapáti született, általános és középiskolai tanulmányait is itt végezte. Négy évig dolgozott a szolnoki kórházban. 1962-től 1994-ig Budapesten az Országos Reumatológiai és Fizioterápiás Intézetben volt főnövér.

2016. Horváth Gábor

Jászapáti az István király u. 32. szám alatti szülőháza a „Horváth kúria” – ma Horváth Bölcsőde – amely eredeti állapotának megfelelően újjáépítve a város egyik legszebb épülete.

Az épületet a dédnagypapa, Horváth Gábor építtette három gyermeke számára még a XIX. század végén. Bár Horváth Gábor életének nagyobbik hányadát Egerben élte, tevékenyen segítette a város fejlődését, őrzi és terjeszti a család szellemi, kulturális értékeit, örökségét.

2017. Dr. Birkás Márta

Jászapáti született és itt járt középiskolába. A Magyar Tudományos Akadémia doktora, egyetemi tanár, tanszékvezető a Szent István Egyetemen. Szakterülete a talajvédelem, alkalmazkodó talajművelés.

2018. Dr. Ludányi István

1982-től 1987-ig Gödöllőn, az Agrártudományi Egyetemen az állattenyésztés szakirányon tanult, ahol 1983-ban – másodéves korában – kezdte el tanulni a méhészetet. 1987-ben méhészeti témájú diplomamunkával lett okleveles agrár-mérnök.

Az egyetem befejezése után az Állattenyésztési és Takarmányozási Kutatóintézet Méhészeti Osztályán tudományos kutatóként dolgozott. Azóta is oktat, publikál, önálló vállalkozást működtet. Publikációinak száma kétszáz fölötti. Három könyv társszerzője, hat jegyzet társírója és szerkesztője, oktató filmjeinek száma hét.

2019. Dr. Ballman Mónika

Szülei, rokonai, barátai révén erősen kötődik szülővárosához.

2010-ben molekuláris biológia szakirányon biológus diplomát szerzett és még ugyanebben az évben felvételt nyert a Szent István Egyetem Állatorvostudományi Doktori Iskolájába. Marie Curie ösztöndíjasként két évet töltött Hollandiában, Leiden városban a Batavia Biosciences nevű, kutatás-fejlesztéssel foglalkozó cégnél, ahol jelenleg is dolgozik. Fő szakterülete az RNS-vírusok, ezen belül is a poliovírusok genetikai stabilitásának és egyensúlyának fenntartása a vakcinák előállításánál, amely az oltóanyagok biztonságának növeléséhez járul hozzá.

2020. Dr. Rusvai Miklós

Szülei és kiterjedt rokonsága révén kötődik Jászapátihoz. Az Állatorvostudományi Egyetem (korábban Szent István Egyetem Állatorvos-tudományi Kar) professzora, volt tanszékvezető, a Magyar Tudományos Akadémia doktora.

Érdeklődése a mikroszkopikus világ felé fordult, ezért az Egyetem Járványtani Tanszékén kezdte a pályáját víruskutatóként, ahol egészen nyugdíjba vonulásáig dolgozott.

Édesapja dr. Rusvai Antal a szolnoki Hetényi Géza Kórház főorvosaként közmegebecsülésnek örvendett.

2021. Somogyi Győző

Festő valamint grafikus munkásságát több állami és szakmai kitüntetéssel – többek között Munkácsy-díj, Kiváló Művész, a Nemzet Művésze díjakkal – is elismerték. Alkotásaiban a magyar lovaskultúra és hadtörténeti események elevenednek meg.

2022. Dr. Czifra György

Tíz évig volt a jászapáti Velemi Endre Mg. Tsz. üzemi állatorvosa. 1992-től a svéd Állategészségügyi Intézetben (SVA, Uppsala) dolgozott, előbb kutatóként, majd a baromfi-egészségügyi laboratórium vezetőjeként. Vendégkutatóként dolgozott a Melbourne-i Egyetem állatorvosi fakultásán, majd Írországban.

Pályafutása során részt vett egy új lúdbetegség kóroktanának tisztázásában és a gyógykezelés kidolgozásában. Doktori értekezését a Mycoplasma gallisepticum fehérjéinek vizsgálatáról írta, később baromfipestis és madárinfluenza vírusok laboratóriumi kimutatásával és jellemzésével foglalkozott. Harmincnégy tudományos cikk első szerzője, illetve társszerzője.

Alapítványunk jó kapcsolatot ápol a helyi civil szervezetekkel, klubokkal. A nyugdíjas klubok állandó résztvevői a rendezvényeinknek, a honismereti szakkörrel pedig közös látogatást szerveztünk a testvérvárosunkba, Kocsérra. A Dósa Kúriában lévő kiállításnál Gulyás Piroska anyagának rendezésében, bemutatásában jelentős munkát vállaltak. A Jászsági Fiatalok Önkéntes Csapata Egyesületével közösen újítottuk föl a város területén, illetve külterületen lévő szobrokat, kereszteteket.

Nagyon jó az együttműködés a hivatalos szervekkel, intézményekkel, az önkormányzattal, munkánkhoz minden szükséges segítséget megkapunk.

Kőkeresztek és szobrok felújítása

A stáció felújítása

Tanonciskolától a divat- és stílustervező képzésig

Összeállította: Nyitrai Béláné

Szakképzés története Jászapátin

A szakma elsajátítása az 1870-es évekig céhekben történt. A tanoncok képzéséről, vizsgáztatásáról a céhes mesterek gondoskodtak. Mária Terézia Ratio Educationis című rendelete (1777) alapján a nagyobb városokban szerveztek rajziskolát, amely fontos szerepet töltött be a tanoncképzésben. 1795-től az inasnak párhuzamosan a rajziskola elvégzésével a népiskola 4. osztályát is el kellett végeznie ahhoz, hogy felszabaduljon. Az inasképzés 3 éves volt, vasárnaponként délelőtt rajzórán vettek részt, délután közismereti tantárgyakat: nyelvtant, szépírást, fogalmazást, földrajzot, természetrajzot és számtant tanultak.

A céhek felbomlása után hazánkban az 1872. évi 8. törvény intézkedett először arról, hogy az iparosmesterek tanoncaikat képezzék a szakmában és küldjék tanonciskolába. Az első tanonciskolai szabályzat heti 11 órát írt elő mind a három évfolyamon, majd ez 1882-től heti 7 órára csökkent: 3 óra rajz, 2-2 órát olvasás és fogalmazás, valamint számtan és mértan tanítására kellett fordítani. Az 1884. évi 17. törvény már a helyi városi és községi önkormányzatoknak kötelességévé tette a tanonciskolák megszervezését és fenntartását. Ez a törvény csak 1922-ben került módosításra. Új tantervet vezettek be. A tanonciskolában a tanév 10 hónapig tartott, a tanítási idő heti 9 óra volt és a hitoktatást is kötelezővé tette. A tanítás csak hétköznapokon történhetett. A tanonciskolák lényegtelen változtatásokkal 1949-ig így működtek.

Jászapátin az iparosok tevékenységét 1874-től az Egyesült Ipartársulat fogta össze. 1878-ban megalakult az Iparos Ifjak Egyesülete, 1894-ben az ifjúsági jelzöt elhagyva Iparos Körré alakultak át. Az iparosság áldozatkészsége és kitartása példaadó ipari életet teremtett és ennek köszönhető, hogy 1910-ben megalakult a Jászapáti Ipartestület.

Az ipartestületek hatáskörébe tartozott a tanoncszerződések megkötése. Szakmai gyakorlatra kisiparosokhoz jártak. Megszervezték számukra a szakmai oktatást, esetenként anyagiakban is segítettek, például rajzeszközök beszerzésével. A tanoncok vizsgáztatása a munkaadó műhelyében történt. Vizsgadarabot készítettek, amit a bizottságnak bemutatnak és a bizottság jelenlétében bizonyos részmunkákat végeztek. A vizsgáztató bizottság tagjait az Ipartestületi közgyűlés választotta 3 évre. Sikeres segédvizsga után segédlevelet és a munkakönyvet is az ipartestületben kapták meg a felszabadult segédek.

1947-ben megszűnt az Ipartestület. A tanoncképzésre vonatkozó munkáját a Kisiparosok Országos Szövetsége (KIOSZ) vette át.

Jászapátin az iparostanonc képzés kb. a századfordulóra tehető. Mivel a tanonciskola népiskolai továbbképző iskola volt, így az oktatást a népiskolában tanító tanerő látta el, a népiskola épületeiben. Sokáig az iparostanoncok egyesén tanultak, pl. szabó, kovács, asztalos együtt.

Az 1949-ben alkotott IV. sz. törvény fontos szerepet töltött be a szakmunkásképzésben. Az egész országban újjászervezték a szakképzést. Megszűnt az inasoktatás, helyébe egységes iparitanuló-nevelés, -képzés lépett. Az Ipartestületek (később KIOSZ) feladatkörének egy részét (tanulmányi felvétel, elméleti és gyakorlati oktatás szervezése, iskola, tanműhely létesítése, fenntartása, vizsgáztatás, tankönyvellátás, szakfelügyelet) az állam magára vállalta.

1948-ban döntött Jászapáti község vezetése körzeti tanonciskola létrehozásáról, melyet aztán anyagilag is támogattak. Ennek ellenére a tanulók továbbra is igen rossz körülmények között tanulhattak, alkalmi épületekben. Leghosszabb ideig 1950-től a Frontharcos Kör Petőfi Sándor úti épületében folyt a tanítás. Jelentősebb változás 1963-tól történt, Dr. Kis Endre orvos házána szakmunkásképző iskolává alakításával. Az intézmény MÜM. 632. számú Ipari Szakmunkásképző Iskola névvel működött. Az intézmény irányítását és felügyeletét, a szakmunkásvizsga szervezését a hatvanas években a szolnoki 605. számú Ipari Szakmunkásképző Iskola látta el.

A szakképző iskola helyszíne 1963-1998-ig

Az elméleti oktatást továbbra is az általános iskolák tanárai látták el. Az első szakképzettséggel is rendelkező tanár a szabókat oktató Bagi Imre volt, 1958-tól. Az igazgatók is az Általános Iskola igazgatói voltak. Az 1950-es években Lencse Gyula, majd Rózsavölgyi Pál. Az iskola jelentősége egyre inkább nőtt, az 1969/70-es tanévben már 41 féle szakmában, 300-nál több tanuló képzése folyik. A szakelméleti képzést ekkor már 3 ipari végzettségű főhivatású tanár és 2 fő iparos szakoktató végzi, s az igényeknek megfelelően óraadóként főiskolát végzett tanárok is tanítanak. A gyakorlati képzés kisiparosoknál, kis létszámú műhelyekben folyik. Ezekben az években csak a jászakiséri Mezőgazdasági Gépjavító Állomásnak volt egyedül tanműhelye.

1971-től Elekes Ferenc vezette az iskolát függetlenített igazgatóként. Ezekben az években az óraadók száma egyre csökken, főhivatású nevelők veszik át a tanulók képzését.

1974-től ismét változások történtek az iskola életében. Igazgatásilag átkerült a 606. sz. Klapka György Ipari Szakmunkásképző Iskolához és Jászberény kihelyezett iskolájaként működött tovább. Mivel az intézet kihelyezett iskolaként működött, így az itt dolgozó kollektíva óraadó munkája ellenére is folyamatosan romlottak a feltételek, csökkent a tanulói létszám. Ez nagymértékben az anyaintézmény oktatási politikájának és a kihelyezett iskolában oktatott szakmák szűkítésének volt köszönhető. Ennek következtében az 1990-es évekre az iskolai tanulói létszám alig érte el a 200 főt, és mindössze 5 ipari szakmában folyt oktatás. A jászapáti iskola megújulásának, önállóságának a lehetősége a rendszerváltással jött el. 1991-ben az iskola tantestülete Kiss János vezetésével az önállósulást kezdeményezte. Ez megyei szinten is támogatást kapott. 1992. január 1-től önálló intézményként a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzat fenntartásába került. Az iskola szelleme, belső légköre lehetővé tette a további fejlődést. A következő tanévektől fokozatosan bővült az ipari szakképzések száma, bevezetésre került a kereskedelmi szakképzés. Felvállalta az iskola a gyengébb tanulmányi eredményű és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók képzését is. 1994-től a vendéglátóipari szakképzés is megkezdődött. Az 1996/97-es tanévben bevezetésre került a középiskolai képzés vendéglátás, idegenforgalom szakon, majd a következő tanévekben a kereskedelem-marketing, és a faipari középiskolai szak.

A régi iskolaépület már nem felelt meg annak az elvárásnak, amelyre az ezredforduló felé haladó szakképző intézetnek szüksége lett volna. A piacképes szakmák sok fiatalat vonzottak az iskolába. Az iskola kezdeményezésére a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzat pályázatot nyújtott be a Jászapáti Szakmunkásképző Iskola és Szakiskola részére 12 tantermes iskola építésére. Az országgyűlés a pályázatot elfogadta. Az alapkövetelmény 1997-ben történt. Az új épület kivitelezésében, berendezésében, felszerelésében az iskola

tantestülete tevélegesen is részt vett, forintban nehezen kifejezhető a sok munka értéke. További anyagi erőforrások felhasználásával a padlástér is beépítésre került. Az új tanügyi épületben 1998. szeptember elsején, ünnepélyes tanévnyitó keretében indult a tanítás.

Az 1998-ban átadott új épület

A gyakorlati képzés biztosítása iskolai tanműhelyi keretek között 1992-től kezdődött. Nőiruha-készítő tanműhely, majd 2 évvel később fémipari tanműhely, utána bútorasztalos és építőipari tanműhely kialakítása következett. 1995-ben kereskedelmi és vendéglátóipari tanbázis került kialakításra.

2000. július 1-jével a fenntartó megyei önkormányzat úgy határozott, hogy a Jászapáti működő két szakképző intézményt átszervezi, nevezetesen a Somos András Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakképző Iskolát megszünteti, az Ipari, Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakképző iskola feladatait a mezőgazdasági képzéssel kiegészíti.

A 2000/2001-es tanévtől a már összevont iskolában kiegészült a kínálat az agrár szakterülethez tartozó 13 szakmával és a mezőgazdasági szak-középiskolai képzéssel. Megkezdődött a technikus képzés faipari, vendéglátó, kereskedelmi és mezőgazdasági szakmákban.

2008-ban a fenntartó döntése alapján összevonásra került az iskola a Mészáros Lőrinc Gimnáziummal. Az intézmény új neve JNSZ Megyei Mészáros Lőrinc Gimnázium, Szakképző Iskola és Kollégium Jászapáti.

2012-ben fenntartó váltás történt. Az intézményt átvette az Egri Főegyházmegye, Jászapáti Gróf Széchenyi István Katolikus Gimnázium, Szakképző Iskola névvel működött tovább.

A 2021-es tanévtől ismét változás történt. Napjainkban a Jászberényi iskola tagintézményeként Szent József Katolikus Elektronikai Technikum, Gimnázium és Kollégium Jászapáti Technikuma, Szakképző Iskolája és Kollégiuma névvel működik tovább.

Ruhakészítők Jászapátin

A második világháború előtt Jászapátin ruhakészítéssel csak kisiparosok foglalkoztak. Ezek többsége mértékutáni rendelésre dolgozott. Bagi Imre a „Textilipar és ruhaipar Jászapátin” című megemlékezésében 44 férfiszabó és 27 női szabó nevét sorolja fel az 1920-as évektől kezdődően. A méretes szabók csak kifejezetten megrendelésre dolgoztak, rendszerint hozott anyagból. A vásári szabók kész ruházatot állítottak elő és vásárokon értékesítették.

1945 után lényegesen megváltozott a helyzet. Megalakultak a kisipari termelőszövetkezetek. A működő kisiparosok zöme a szövetkezeti utat választotta. Maradtak ugyan magán kisiparosok is, de ezek főleg az idősebb korosztályhoz tartozók voltak.

1951-ben megalakult Jászapátin a szabó mesterek Vegyesipari Szövetkezete. A szabók voltak benne legtöbben, azután fodrászok és fényképészek. A varrógépeket, eszközöket a tagok adták össze. Egy darabig mindenki a saját megrendelőinek dolgozott. Rövid idő múlva majdnem válságba került a szövetkezet, ezért nagykereskedelmi megrendelések után néztek. Igen szerény körülmények között munkaruházati cikkeket kezdtek gyártani. Ennek voltak hagyományai, mert a tagok között volt vásári szabó is. 1956-ban a szabók különváltak a Vegyesipari Ktsz-től, 13-an megalakították a Ruházati Ktsz-t. A méretes tevékenység mellett kezdték kialakítani a konfekciós tevékenységet is. Korszerű gépeket szereztek be, szalagszerű termelést alakítottak ki. Fejlődésüket segítette az 1970-es években lezajló textilipari rekonstrukció. Gépesített nagyüzemi szabászattal, új alapanyagok feldolgozásával, korszerűbb technológia alkalmazásával versenyképessé vált az üzem. Eleinte férfi cikkeket készítettek, de felismerték, hogy a női divatjellegű termékeket keresik inkább. Elsősorban hazai ruházati kereskedelmi vállalatoknak szállítottak. Az 1970-es évek közepétől külföldi megrendelőknek „tőkés bér munkát” is vállaltak. Amerikai, francia, holland és NSZK megrendelőknek dolgoztak. Az alapanyagot, kellékeket, a speciális gépeket a nyugati megrendelő hozta, a cég csak az élőmunkát adta.

1976-ban egyesült a Jászberényi Lehel Ruházati Szövetkezettel, Jászszági Ruhaipari Szövetkezet néven folytatta tevékenységét.

A rendszerváltás során végbement politikai és gazdasági változások teljesen átalakították a hazai ruhaipar szerkezetét. Megváltoztak a vásárlók igényei, elárasztotta a piacot az olcsó távol-keleti áru. Az üzem korábbi megrendelői az olcsóbb munkaerő miatt távol-keletre helyezték át a gyártást. A magyar ruhagyárak sorban mentek tönkre. Hogy ezt elkerüljék, tulajdon és szerkezetváltást hajtottak végre. 1993-tól Xanta Ruhaipari Kft. néven működtek tovább. Hiába a nagy szakmai tudás, jó minőség, nem tudták felvenni a versenyt. 2017-ben felszámolással megszűnt a kft.

Az 1970-es években a Ruházati Szövetkezet már több mint 200 fős létszámmal dolgozott. A további szabad női munkaerő foglalkoztatására városunkban bizottság alakult. A feladata az volt, hogy tanulmányozza a Kormány 1970-es határozatát, amely a ruházati ipari rekonstrukciót jelölte meg tennivalóul. Ennek eredményeként új üzemcsarnokot építettek a vasútállomás mellett. Hosszas keresgélés után a Váci Kötöttárugyárral kötöttek szerződést.

1972-ben indult meg a termelés 150 fővel, mint a Váci Kötöttárugyár 4. sz. Konfekció Gyáregysége. Először alsó-ruházati termékeket készítettek. 1973-ban tovább bővült a gyáregység, átadásra került egy raktár épület. Kialakították az irodaépületet, a szociális létesítményeket, vásároltak egy autóbust, amivel a más településekről bejáró dolgozókat szállították. 1976-ban már 363 főnek adott munkát az üzem. Korszerű termékszerkezettel, modern gépparkkal, sikeresen működött. 1974-től már női blúzokat, tréningruhákat varrtak. Hamarosan megtalálhatók voltak a termékek között a fürdőruhák, pólók, egyéb felsőruházati cikkek. Olyan világhírű cégeknek dolgoztak, mint a Puma és a Felina.

Többször szerveztek a dolgozók részére kötőipari konfekciós és női szabó szakmákban tanfolyamot. Támogatták a dolgozók középiskolai és technikus tanulmányait. 1981-ben a Beloiannis u. 36. szám alatti házban tanműhelyt alakítottak ki, az utca felőli részén pedig egy saját termékeiket árusító üzletet.

A rendszerváltás után a gyár termelése erősen visszaesett. A nyugati országokból származó termékek elérhetőek lettek a magyar vásárlók számára, és jelentős távol-keleti importáru áramlott be az országba. 1998-ban csőd közeli állapotba került, végül 2000-ben felszámolták.

Ruhaipari szakmák képzése Jászapátin

A második világháború előtt városunkban a férfiszabó és női szabó szakmákat kisiparosoktól tanulhatták meg. Az inasok elméleti képzése tanonciskolában, sokszor több szakma összevonásával történt.

Bagi Imre így emlékszik a szabók szakmai képzéséről:

„Úgy a férfi, mint a női szabóiparban az 1940-es évekig a tanonciskolai képzés igen sok kívánnivalót hagyott maga után. Tanonciskolában a szakmai ismeret és anyagismeret oktatása csak érintve volt. A szakrajz anyaga is elsősorban mértani rajzok voltak. A szakmával kapcsolatos rajzokat mintalapokról készítették. Ilyenek voltak pl. zseb, zsebtakaró, zsebléc, tehát apróbb alkatrészek rajzolása. Ruhadarabok szerkesztésével nem foglalkoztak. 1950 után a tanonciskolai képzés lényegesen megváltozott. Tananyag lett a szakrajzban a különböző ruhadarabok méret utáni szerkesztése. Szakmai ismeretben elméletben is foglalkoztak már az egyes ruhadarabok elkészítésének módjával. Anyagismeretben tananyag lett a különböző textíliák részletes ismertetése pl. az alapanyagok eredetének ismertetése, a fonalgyártás, a szövés folyamata, a megszőtt anyagok kikészítése, a különböző alapanyagú szövetek tulajdonságainak megismerése.”

A szabók elméleti képzését, mint a többi szakmáét is az általános iskola tanárai tartották, szakmai előképzettség nélkül. A szabó szakma első szakirányú végzettséggel is rendelkező tanára Bagi Imre volt. Munkáját nagy szakmai tudással, lelkesedéssel végezte. Főleg az anyagismeret tantárgyhoz nagyon sok szemléltető anyagot gyűjtött és készített. Talán ennek is köszönhető, hogy 1970-ben a Szakma Kiváló Tanulója Verseny országos döntőjében 2. helyezést érttem el. A sikeremhez hozzájárult gyakorlati oktatóm, a kisiparosként dolgozó Fatér Györgyné magas szakmai tudása és következetes tanítása is. A versenyről már szakmunkásként jöttem haza. Utána a Jászapáti Ruházati Ktszben helyezkedtem el. Rövid ideig a szalagon varrtam, majd a gyártás-előkészítő csoportban dolgoztam. A szövetkezet támogatásával elvégeztem a ruhaipari szakközépiskolát levelező szakon, 1975-ben érettségiztem. 1976-ban technikus minősítő vizsgát tettem. 1973-ban részt vettem a szövetkezet tanműhelyének kialakításában, és az első évben az oktatásban. 1976-ban a szövetkezetben a dolgozók részére felnőttképzés keretében szakmunkásképző tanfolyamot szerveztek. Az elméleti képzést már Bagi Imre nem vállalta, a jászberényi iskola szaktanára és én készítettük fel a dolgozókat. 1976-ban az akkori igazgató, Elek Ferenc hívott a szakképző iskolába a végleg nyugdíjba vonuló Bagi Imre helyett. Mivel akkor már babát vártam, nem vállaltam. 1976 és 1985 között Szigetváry Józsefné tanította a szakrajz és szakmai ismeret tantárgyakat, az anyag- és áruismeret, illetve a géptan tantárgyakat Pető Lajosné.

Szigetváryné nyugdíjba vonulása után keresett meg az akkori igazgató, Kiss János. Elfogadtam a felkérést, így 1985-től én tanítottam az iskolában a ruhaipari szakelméleti tantárgyakat 26 évig, nyugdíjba vonulásomig. Mondhatom úgy is, hogy Bagi Imre bácsi nyomdokaiba léptem. Örült neki és felajánlotta az általa összegyűjtött szemléltető anyagokat. Mivel sokat változott a tananyag és a technológia, nem mindent tudtam felhasználni, de a textilipari anyagokat bemutató szemléltető dobozokat elkértem.

Ekkor már két ruhaipari szakmában folyt a képzés, női szabó és kötőipari konfekciós szakmában. A ruhaipari rekonstrukciónak köszönhetően megváltozott a szakképzés tartalma iránti igény. Nagyüzemi technológiát ismerő szakemberekre volt szüksége az iparnak. A női szabó képzést felváltotta a nőiruha-készítő képzés. A két szakma nagy óraszama miatt sokáig csak a szakrajz és szakmai ismeret tantárgyakat tanítottam, az anyag- és áruismeret, illetve a géptan tantárgyakat továbbra is Pető Lajosné.

Időközben elvégeztem a Könnyűipari Műszaki Főiskola Ruhaipari szakát, majd a Budapesti Műszaki Egyetemen Mérnök Tanári ruhaipari szakos képesítést szereztem.

1992-ben adódott lehetőség iskolai tanműhely kialakítására, nőiruha-készítő szakmában. Nagy lelkesedéssel vettem részt a tanműhely kialakításának tervezésében, a szakoktatók kiválasztásában, a munka indításához szükséges varrógépek, eszközök, alapanyag és kellékek beszerzésében. A Jászapáti működő két ruhaipari üzem legjobb szakemberei kerültek az iskolánkhoz szakoktatóknak: Borbásné Budai Valéria, Gazsi Andrásné, Nagy Istvánné és Pataki Lászlóné. Nagy szakmai tapasztalattal és érettséggel rendelkeztek. A tanműhely vezetője kezdetben Borbásné Budai Valéria, később Gazsi Andrásné lett. Néhány év múlva elvégezték a szakoktatói főiskolát, így felsőfokú szakképesítéssel rendelkezők oktatták a nőiruha-készítő tanulókat.

Az 1990-es évek közepén a felfutó tanulói létszám lehetővé tette a gyengébb tanulmányi eredménnyel érkező tanulók kiválasztását, egy kisebb követelményeket támasztó Textil- és ruhaipari varró munkás szakra történő beiskolázással. A tanműhely hamarosan szűknek bizonyult. Átköltözött az időközben megszűnő Váci Kötöttárugyár tanműhelyébe.

A szakmai versenyeken kiemelkedően teljesítő tanulóinkat a megnövekedett tanulólétszámnak köszönhetően lehetőségünk volt pedagógiai asszisztensként foglalkoztatni, majd később szakoktatói állományban alkalmazni. Így lett iskolánk szakoktatója Tajti Erzsébet, Donkóné Birkás Tünde és Nagy Erzsébet. Rövidesen ők is szakoktatói főiskolai képesítést szereztek.

Eredményeink

A jól képzett, munkáját nagy odaadással végző ruhaipari munkaközösség az ország egyik legelismertebb munkaközösségévé vált. Tanulóink kiemelkedő eredményeket értek el a különböző szakmai megmérettetéseken. 1995-ben a Magyar Köztársaság Ezüst Érdemkereszt kitüntetését vehettem át.

A Szakma Kiváló Tanulója Verseny országos döntőjébe szinte minden évben bekerült legalább egy tanuló. Legtöbbször a versenyen elért pontszámaik alapján mentesültek a szakmunkásvizsga letétele alól, szakmunkásként tértek haza a versenyről. Néhányan dobogós helyezést értek el.

Szakma Kiváló Tanulója Verseny eredmények:

- 1990/1991. Tajti Erzsébet, mentesült a szakmunkásvizsga letétele alól,
- 1994/1995. Birkás Tünde, mentesült a szakmunkásvizsga letétele alól,
- 1995/1996. Cseh Judit, mentesült a szakmunkásvizsga letétele alól,
- 1997/1998. Kontra Mónika, 3. helyezés, mentesült a szakmunkásvizsga letétele alól,
- 1999/2000. Gedon Viktória, 1. helyezés, mentesült a szakmunkásvizsga letétele alól,
- 2000/2001. Krizsai Katalin, 3. helyezés, mentesült a szakmunkásvizsga letétele alól,
- 2001/2002. Gyenes Katalin, 1. helyezés, mentesült a szakmunkásvizsga letétele alól.

Mesterségem címere: Aranyvarrótű országos pályázat

A Silhouette Stúdiót vezető Bartunek Katalin divattervező kezdeményezésére 1997-ben, 1999-ben és 2001-ben Mesterségem címere: Aranyvarrótű című tehetséggondozó pályázatot hirdettek meg. A pályázatot a Textilipari Műszaki és Tudományos Egyesület is felkarolta, hiszen a ruhaipar továbbélésének feltétele a jól képzett szakmai utánpótlás. A szervezők közé tartozott még a Magyar Divatintézet, a Könnyűipari Műszaki Főiskola és a Burda szaklap magyarországi szerkesztősége. Három kategóriában lehetett pályázni: hagyományörzés, az önálló modelltervezés és a varrás mesterségének ápolása kategóriákban. Mind a három évben a pályázatra beérkező több száz ruhadarab közül a jászapáti tanulók munkái első, második helyezést illetve különdíjakat nyertek. 2001-ben a fődíjat is elhozták. 1997-ben és 2001-ben a jászapáti iskola nyerte a 150 000 forintos, legeredményesebb iskolának járó díjat, 1999-ben a legszínvonalasabb dokumentációkat benyújtó iskolának járó különdíjat. Felkészítő tanárok: Borbásné Budai Valéria, Tajti Erzsébet, Gazsi Andrásné, Nyitrai Béláné és Pataki Lászlóné. Az első és második helyezést elérő tanulók felvételi vizsga nélkül felvételt nyertek a Könnyűipari Műszaki Főiskola ruhaipari szakára.

Néhány, a díjnyertes ruhákból

Varróversenyek és divatbemutatók

1992-től a Szolnoki Ruhaipari Szakközép- és Szakiskola Aranygyűszű címmel varróversenyeket rendezett, melyre meghívták iskolánk diákjait is. A tanulók saját tervezésű, kivitelezésű ruháikat maguk mutatták be. Rendszeresen részt vettünk a versenyeken, a lányok gyakran dobogós helyezést értek el.

Négy alkalommal iskolánk ruhaipari munkaközössége is szervezett divatbemutatót. A meghívott iskolák között szerepelt Jászberény, Szolnok, Heves, Kisújszállás, Kunhegyes, Tiszafüred, Gyöngyös, Debrecen. A divatbemutatók mindig nagy sikerrel zajlottak.

Sok munkával járt munkaközösségünknek a szervezés, de láttuk, hogy tanulóinkat, még a legszerényebbeket is korábban nem tapasztalt buzgóságra, lelkesedésre ösztönzi a megmérettetés. A lányok egymást is biztatták a minél tökéletesebb munkára. Emellett pedig természetesen az is cél volt, hogy hasonló profilú intézmények szaktanárai találkozzanak egymással, tapasztalatot tudjanak cserélni.

Egy-egy ilyen több száz embert mozgató rendezvényt csak jó csapatszellemű, szorosan együttműködő, nagy munkabírási munkaközösséggel lehetett megvalósítani. A versenyzők jutalmazását a helyi vállalkozók támogatásával tudtuk megoldani, különösen sok támogatást kaptunk a Xanta Ruhaiipari Kft-től. A lányok szépítkezésében fodrászok (Miklós Lászlóné, Baginé Erzsike, Szilák Jutka, Nagy Beatrix) és kozmetikusok (Király Károlyné, Bertalan Livia) segítettek. Önzetlenül felajánlották támogatásukat, sokszor ráment az egész napjuk, a szükséges kozmetikumokért sem kértek pénzt. Természetesen nem csak a ruhaiipari munkaközösség vett részt a munkában, hanem az iskola vezetése és a tantestület tagja is sokat segítettek.

Néhány kép a varróverseny és divatbemutatókról

Két évben beneveztünk a Burda varróversenyre is és néhány alkalommal részt vettünk Tiszafüreden a szakképző iskola által szervezett divatbemutaton. Tanulóink innen is mindig dobogós eredményekkel tértek haza.

Iskolánk tanulói divatbemutatóikkal sokszor kaptak meghívást a jászapáti és a környékbeli rendezvényekre. A teljesség igénye nélkül felléptek: az időseknek rendezett karácsonyi műsorban, Tavaszindító gazdanapokon, helyi május elseji műsorban, Jászladányon a művelődési házban egy kiállítás megnyitója alkalmából, Jászberényben alapítványi bálon, tanexpókon Szolnokon és Jászberényben. Székesfehérváron, az Árpád Szakképző Iskolában, Gödöllőn a Szent István Egyetem Dísztermében. Elkérték a Budapesti Divatnapok rendezvény divatbemutatójára a 2001-es Aranyvarró-tű versenyen díjnyertes ruháinkat. A modelleket nem csak a divatbemutaton, de a televízióban is viszontláttuk. Két szaklap (Mai ez a divat és a Divatmarketing) divatnapokról szóló cikkében szintén örömmel fedeztük fel a ruháinkról készült fényképeket. Sikereink gyakran kaptak helyet a megyei és helyi újságokban.

A tanműhely munkái, sikerei

A tanműhelyben a tanulók oktatásával párhuzamosan méretes munkát is vállaltak. Ha a megrendelő hozzájárult, akkor a próbánál tanuló is bent volt. Készítettek a kereskedő tanulóknak munkaköpenyt, építőipari és vasipari szakmát tanulók részére munkaruhát. Vállaltak osztályok részére ballagási kosztümöket is. A tanműhelyben készült el az 1992-ben önállóvá vált szakképző iskola logóval díszített zászlója és asztalterítője.

Az iskolai szalagavató ünnepségekre különböző táncokhoz fellépő ruhákat készítettek a tanműhelyben. Ez nagy könnyebbséget jelentett a végzős tanulók szüleinek. Az egyébként is sok költséggel járó szakmunkásvizsga előtt nem kellett bérleti díjat fizetni a táncruhákért. A szép ruhákat a környékbeli iskolák is kölcsönözték. Készült keringőhöz, palotáshoz, polkához, sörtánchoz, rocky, pasodoble, latin, charleston táncokhoz úgy a lányok, mint fiúk részére táncruha.

A tanműhelyben készült táncruhákból néhány

A helyi Színjátszó Kör több előadásához készült jelmez: Csárdáskirálynő, Marica grófnő, Mágmás Miska, Hegedűs a háztetőn, My Fair Lady. A tanműhelyben több jász női és férfi viselet is készült polgármestereknek, jászkapitányoknak és feleségeiknek, illetve Maglódra hagyományörző kabát, de varrtak Kóródi Anikó operaénekesnek is fellépő ruhát. A ruhákat Gazsi Andrásné tervezte és a tanulók bevonásával a tanműhelyben dolgozó két kiváló szakember Besenyei Ildikó és Mizsei Zoltánné készítették el.

Külföldi kapcsolataink

Az iskola külföldi kapcsolatainak ápolásában is aktívan vett részt a ruhaipari munkaközösség. Részt vettünk a Kárpátok Eurorégió által szervezett szaktanárok csoportos tapasztalatcseréjén, tanulóinkkal a Kárpátok Eurorégió Vándorlegény Szakmai Tanulmányi Versenyen. A tanulók a verseny alkalmával összemérték tudásukat, átadták egymásnak a tapasztalataikat, ezzel is segítve szakmai fejlődésüket. A szakmai célokon kívül a vetélkedő egymás országainak, kultúrájának a megismerését is szolgálta. A versenyek helyszínei: Kazincbarcika, Eperjes (Presov), Gyöngyös és Salgótarján. A nőiruha-készítő szakmában 3-3 fős csapatokkal indultunk. Mindig szép eredményekkel, oklevelekkel és sok-sok élménnyel tértek vissza tanulóink.

Kiss János igazgató és Kontra Mónika a díjátadón Kazincbarcikán

Először 1998-ban vett rész tanulónk az Eurexpó Szakmák világvérsenyén Lyonban. Cseh Juditot Gazsi Andrásné kísérte el. 1999-ben Tajti Erzsébet és Birkás Tünde képviselte a ruhakészítőket. A 2000-ban tett lyoni látogatás lehetővé tette, hogy tantestületünk tagjait vendégül lássák a Helene Boucher Gimnáziumban, ahol megvizsgálhatták a francia oktatás feltételeit és egy hosszabb távú oktatási-kulturális együttműködés terve is megfogalmazódott. A lyoniak érdeklődését a ruhaipari képzés keltette fel. Segítő szándékuk első lépése a ruhaipari gépekből álló küldemény tanműhelyünk számára, ajándékként. Nem új, de használható, működő 29 db Singer és Pfaff típusú varrógép. A következő években a Szakmák Világa pályaválasztási és szakképzési kiállításon vett részt iskolánk Lyonban, ahol nőruha-készítő tanulóink is bemutatkoztak.

Lyonban figyelt fel Gazsi Andrásné a franciák szabási módszerére, a moulage (magyarul mintázás, modellálás szabóbabán) technikára. Ezzel a módszerrel a ruhadarabok szabása nem szabásmintákkal történik, hanem szabóbabára tűzve alakítják ki a kívánt formát. A kiemelkedően jól teljesítő és érdeklődő tanulónknak megmutatta Gazsi Andrásné ezt szabászati módszert. Felnőtteknek tanfolyamot is tartott, amelyen főleg a környékbeli iskolák szakoktatói vettek részt.

Hagyományörzés és a ruhás képzés kapcsolatának kialakulása

Az 1980-as években megerősödött a néptánc mozgalom. Ez maga után vonta a népviselet újjá éledését, ugyanis egy táncbemutató az adott tánc a tájegységének megfelelő ruháiban hiteles. Iskolánk két szakoktatója is tagja volt a helyi néptáncsoportnak, Tajti Erzsébet és Nagy Erzsébet. Természetesen az ő érdeklődésük fordult először a népviselet felé. A fiataloknak kiírt, viselettörténeti, illetve népviselettel kapcsolatos pályázatokra Tajti Erzsébet figyelt fel először.

1998-ban az IPOSZ Országos Kézműves Tanácsa és a Magyar Nemzeti Múzeum Esztergomi Vármúzeuma „1848-49 kézműves hagyományai és 1998 kézműves remekei” címmel pályázatot írt ki. Mi korabeli polgári viselet készítésével pályáztunk. Két csodálatos ruha készült el a pályázatra. A díjkiosztó Esztergomban volt. Az alkotások 1. díjat kaptak. Felkészítő tanár Borbásné Budai Valéria és Tajti Erzsébet volt.

A díjnyertes ruhák

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, a Hagyományok Háza, a Népművészeti Egyesületek Szövetsége, valamint a kézműves kategóriákat gondozó intézmények hirdették meg az Országos Gyermek és Ifjúsági Népi Kézműves Pályázatot 11-25 éves fiataloknak. Erre több alkalommal is beneveztünk. A pályamunkák kiállítása és az eredményhirdetés Balatonalmádiban volt.

Az első alkalommal 1999-ben öt ruhával neveztünk be a hagyományörző és -ápoló megméretésre. Jászsági viseletet vittünk: jász téli öltönyös viseletet, egy gazdasszony ruházatát, menyasszonyi ruhát, eladólány öltözetét és nyárikás viseletet. A több hónapos munka eredményt hozott, első díjat nyertek. A jutalmazottak Gedon Viktória, Donkóné Birkás Tünde és Nagy Erzsébet. Felkészítő tanárunk Tajti Erzsébet.

A díjnyertes ruhák és alkotóik Balatonalmádiban a díjátadó ünnepségen 1999-ben

2001-ben 6 tanuló, Banya Hermina, Csomor Ildikó, Gyenes Katalin, Krizsai Katalin, Nagy Marianna és Rafael Annamária négy öltözettel nevezett az Ifjú Kézművesek Országos Versenyére. Petőfi Sándor és feleségének, Szendrei Júliának a ruháját álmódták újra, illetve székely női és férfi viseletet készítettek. Alapos kutató munka előzte meg ezt is. A jutalom hatalmas siker, ismét első helyezés. A felkészítő tanár Gazsi Andrásné volt.

A díjátadó ünnepségen 2001-ben Balatonalmádiban, az I. helyezést elért alkotások és a készítők

2005-ben ismét nevezünk a pályázatra a végzős nőiruha-készítő lányokkal. Iskolánk tanulói öt pályamunkával indultak a versenyen. Egy tanulóink saját részére készítette el a jászági viseletét, ő 2. helyezést ért. el.

2005-ben a jászberényi születésű Déryné Széppataki Róza ruhájának másolatát készítették el tanulóink. A ruha hiteles elkészítésében sokat segített Hortiné dr. Bathó Edit és munkatársai a Jász Múzeumban őrzött emlékek megismertetésével. A lelkes kis csapat munkáját sok kutatómunka előzte meg. 5 fős, 11. évfolyamos tanuló vett részt a munkában, Gazsi Andrásné irányításával. A ruhadarabot megvásárolta a Jász Múzeum és állandó kiállításának darabja lett.

Déryné Széppataki Róza ruhájának
rekonstrukcióját az egyik alkotó viseli

A ruhaipar ártrendeződésének hatása a ruhaipari képzésre

A Jászapáti működő két ruhaipari üzem a rendszerváltás vesztese lett, a Váci Kötöttárugyár 4. sz. Konfekció Gyáregysége 2000-ben, a Xanta Ruhaipari Kft 2017-ben bezárta kapuit. Ha nincs munkahely, képzett munkaerőre sincs szükség. A Nemzeti Szakképzési Intézet érzékelte az országos szinten megjelenő problémát. A 2000-es évek elején a ruhás képzésben a méretes tevékenységet újból előtérbe helyezte. A nőruha-készítő képzés nevét újra női szabó képzésre változtatta, ennek megfelelően módosította a követelményrendszert is. Az 1945 előtti, főleg kézműves technikával dolgozó kisiparosokra napjainkban azonban nincs igény. A vásárok, kínai üzletek, áruházláncok polcai roskadoznak a ruházati cikkektől.

Egyre kevesebb tanuló jelentkezett a képzésre, egyre kevesebb lett a ruhaipari képzésben az óraszám. Tajti Erzsébet 2000-ben önálló vállalkozást indított Rokolya varróműhely névvel. Később Borbásné Budai Valéria és Donkóné Birkás Tünde GYES-re ment, utána már nem jöttek vissza tanítani. Nagy Istvánné nyugdíjba vonult, Pető Lajosné átment a kollégiumba nevelőtanár-

nak, Pataki Lászlóné a pályaelemzés és más elméleti tantárgyak tanítását vállalta.

A 2000-es évek elején elterjedt a ruhás képzés területén egy új, érettségire épülő képzés, divat- és stílustervező elnevezéssel. Az iskola vezetősége támogatott bennünket az új képzés bevezetésében. Ettől reméltük a ruhaipari képzés megmentését. Nappali és esti tagozaton hirdettük meg. 2006-ban indult az első csoport. A követelményrendszer nem a varrásra, hanem a művészeti tantárgyakra helyezte a hangsúlyt. Ennek ellenére igyekeztünk a szabást, varrást is minél alaposabban megtanítani. A művészeti tantárgyak közül kiemelten kezeltük a népviselet, népművészet bemutatását.

Mint díszítési lehetőséget a hímzést és a csipkeverést is megismertettük a tanulókkal. Gazi Andrásné felkérte a hímzést és vert csipke készítő művészi fokon művelő Ambrus Andrásnét, mutassa meg a tanulóknak a fogásokat. Az egyik tanulóknak, Mislai Beatrixnak megtetszett a csipkeverés. Utána rendszeresen ott volt a Városi Könyvtárban tartott csipkeverő kör foglalkozásain. 2010-ben Gödöllőn a D Élia szalon versenyt hirdetett vert csipke díszítéssel ellátott ruhák tervezésére „A magyar csipke régen és ma” címmel. A verseny döntőjét Gödöllőn, az Erzsébet királyné szállodában rendezték meg. A nappali viselet kategóriában Mislai Beatrix nyerte az első és a második helyezést is.

A két díjnyertes ruha. A lila összeállítás lett az
I. helyezett, Mislai Beatrix viseli

A divat- és stílustervező képzés gyakorlati vizsgáján kész ruhákat kell bemutatni divatbemutató, vagy kiállítás keretében. A 2008-ban és a 2014-ben végzett csoport a vizsgán a divatbemutatót választotta. A 2011-ben végzett osztály a Jászapáti Művészetek Házában rendezett be egy látványos kiállítást munkáiból. A gyakorlati vizsga sikerességének érdekében a tanulókat igyekeztünk ezekre a feladatokra is felkészíteni. Divatbemutatókon mutatkozhattak be, pl. Szolnokon 2008-ban, 2014-ben a testvérvárosi Lancutban, majd Jászapáti, a Művelődési Házban tartott fodrászbemutatóval egybekötve. Kiállítás készült rajzaikból és ruhaterveikből az iskolában, a gimnáziumban és a Jászapáti Művelődési Házban. 2011-ben a Jászberényi Városi Könyvtárban divatrajzokból és moulage módszerrel tervezett szabóbabákra készített modellekből nyílt kiállítás. 2013-ban a lelkes kis csapat a Vágó Pál Múzeumban „Korok és divatok” címmel rendezett kiállítást. A tanulók munkáiból válogatott divatrajzok és szabóbabákra készített, moulage módszerrel tervezett régi korok ruhái emlékeztettek a korábbi divatokra. A rajzok összeválogatását Deli Julianna

végezte, aki a rajzot tanította. Ezen kívül kicsinyített szabóbabákon modern ruhatervek makettjei sorakoztak. Ezt a kiállítást meghívták a Jászberényi Városi Könyvtárba és Hevesre a Helytörténeti Múzeumba is.

2011-ben nyugdíjas lettem. Majd, miután a harmadik divat- és stílustervező csoport is végzett 2014-ben, Gazsi Andrásné is nyugdíjba vonult. Bezárt a tanműhely, megszűnt a ruhaipari képzés Jászapáti.

Forrás:

Bagi Imre: RUHÁZKODÁS TÖRTÉNETE 1972.

Web: http://jaszhelytortenet.hu/uploads/files/JHK_Bagi_Imre_ruhazkodas_tortenete

Jubileumi évkönyv 1992–2002. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Ipari, Mezőgazdasági, Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakképző iskola és Kollégium Jászapáti

Szikszai Gábor: Az „én falum” negyven éve (Jászapáti nagyközség lakóinak élete 1944–1984 között.)

Divatbemutató 2007-ben
Szolnokon

A 2011-ben rendezett
vizsgakiállítás részlete

Kiállítás Jászberényben 2011-ben

Kiállítás Hevesen 2013-ban

GULYÁS PIROSKA (1938–) helytörténeti fotográfus

1938. január 10-én született Jászapátin. Szülei Gulyás Miklós (1905–1975) és Patoki Borbála (1909–1990). Az általános iskolát szülővárosában végezte 1952-ben, majd a helyi Mészáros Lőrinc Gimnáziumban érettségizett jeles eredménnyel 1956-ban. Munka mellett, levelező tagozaton, 1973–1975 között elvégezte a ruhaipari szakközépiskolát, oklevelet szerzett. Édesapja egészségi állapota miatt a gyümölcsös gondozását át kellett vállalnia, majd a család több tagjának a megbetegedése és a róluk való gondoskodás megakadályozta abban, hogy – a jeles érettségi bizonyítvány ellenére – továbbtanuljon. 1969–1972 között képesítés nélküli óvónőként alkalmazták. 1972–1986 között a Váci Kötöttárugyár jászapáti gyáregységében dolgozott, ahol

ruhaipari technikus oklevelet szerzett.

1986-tól a Jászapáti Községi Könyvtárban könyvtárosként alkalmazták. 1993. január 1-jén vonult nyugdíjba.

Szabadidejében szívesen fotózott, amely életre szóló szenvedélye lett. Akkoriban indult a színes fényképezés. Szikszai Gábor tanár, helytörténeti kutató és a jászapáti Vágó Pál Helytörténeti Gyűjtemény igazgatója 1980-ban hívta fel Piroska figyelmét a helyi értékek képekben történő megörökítésére. Ezt követően rendszeresen fényképezték a régi épületeket, építményeket, és azokban történt változásokat, az újabbak építését. Mindezek mellett a település jelesebb eseményeit is rögzítették. Szikszai Gábor halála után Piroska egyedül folytatta a munkát, és lefényképezte, ha épületet bontottak vagy építettek. Több évtized alatt rengeteg kép készült, amelynek nagyobb része a saját tulajdonában van.

Az összegyűlt képek anyagából két nagy album készült. Az első album Jászapáti jelesebb épületeit és eseményeit tartalmazza 600 fényképpel, amiket 1980–1984 között Szikszai Gáborral együtt készítettek. A második nagy album, amelyet már önállóan állított össze, tematikájában hasonló az elsőhöz, és az 1984–2000 közötti időszakot öleli át. Gulyás Piroska fotóiból és gyűjteményéből eddig két könyv készült. Az első könyv 2004-ben jelent meg Jászapáti képekben (Az 1850-es évektől az 1950-es évekig) címmel, amelynek több mint 600 fénykép felhasználásával válogatott képi anyaga többnyire Piroska könyv-

tári és magángyűjteményéből származik. A kötet második kiadása digitalizált változatban is elérhető a jaszhelytortenet.hu weboldalon.

A második könyve 2014-ben jelent meg Jászapáti képekben az 1945-ös évtől az 1975-ös évig címmel, amely mintegy ezer, a település életét bemutató fényképet tartalmaz.

Gulyás Piroska munkáiból 2015 januárjában önálló kiállítás nyílt a Vágó Pál Emlékházban, és mintegy 1800 fénykép került bemutatásra.

Piroska figyelemmel kísérte Ráday Mihály filmoperatőr Unokáink sem fogják látni című műsorát a televízióban, észrevételeit, nem csak a szülővárosával kapcsolatban, rendszeresen leírta és eljuttatta a szerkesztőnek.

A Beszélni nehéz! című rádiós műsor önkéntes munkatársa volt. Tevékenységéért 10 év alatt 20 db könyvvásárlási utalványt kapott. A műsor alapításának 5 éves évfordulója alkalmából az önkéntes munkatársak egy szép tablót készítettek, amelyet személyesen nyújtottak át Péchy Blanka nyelvművelő, rádiós műsorvezetőnek és munkatársának, Deme Lászlónak. A két műsorvezetővel baráti kapcsolat alakult ki, amelyről számos levél és kép tanúskodik. Megkülönböztetett érdeklődéssel gyűjti és tanulmányozza Rácz Aladár, a jászapáti születésű, Kossuth-díjas cimbalomművész életével, munkásságával kapcsolatos emlékeket. Fiatal korában nagyon szeretett rajzolni, tehetségéről tanúskodnak a híres alkotásokról készült másolatai. Ezeket látva nagy kár, hogy nem volt lehetősége továbbképezni magát.

Forrás: Dr. Suba Györgyné: Gulyás Piroska életútja /jaszhelytortenet.hu/

Részletek Gulyás Piroska helytörténeti fotós kiállításából

Részletek Bagi Imre tanár úr kiállításából

Puyau Dániel fotói

A Jásztánc Alapítvány táncosai

Esküvő a Jászapáti Kisboldogasszony templomban

Dósa kúria

Dósa kúria

Kálvária

Jászapáti Kisboldogasszony templom

Jászapáti Kisboldogasszony templom

Hullámzó napraforgómező

Tavaszi a jász határban

Útjelző kereszt a kiséri határ felé

MINISZTERELNÖKSÉG

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

Támogató: VCA-KP-1-2021/5-00104

Iktatószám: VCA/7331/2021

Pályázó: Jászapáti a Mi Városunk Alapítvány

Székhely: Magyarország, 5130 Jászapáti, Petőfi Sándor út 90.

Báthorné Major Blanka